

навчальної літератури, 2007.-192с.

7. Полушкин

О.А.

Управление

безопасностью предприятий в условиях рыночной экономики// Закон и право.-2005.-№10.-С.46-50.

Аннотация. В статье раскрыты теоретико-методологические основы исследования экономической безопасности, определена сущность и структура категории, система индикаторов ее оценки. На основе системы региональных критериев и показателей экономической безопасности определены ее количественные параметры.

Ключевые слова: экономическая безопасность, региональное измерение, риск, индикатор, социально-экономическое развитие, эффективность, организационно-экономический механизм, стратегия.

Summary. The thesis is devoted to the scientific and methodological decision of problem of formulation peculiarity economic safety's guarantying of Ukraine in regional aspect. The scientific ground of optimization economic safety's management are design. This work describes the bases of research economic safety, define the structure of this category, system of its indicators. Regional features of social and economical development are determined. Various between social and economical development of regions in their safety are shown.

Keywords: economic safety, regional aspect, risk, indicator, social and economical development, efficiency, organizing-economic mechanism, strategy.

*Рецензент д.е.н., професор ХНУ ім. В.Каразіна Соколев В.М.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*

УДК 35.073.52:656.2

ГАЛУЗЕВА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ УКРАЇНИ

*Галуза С.Г., д.е.н., професор,
Чебанова Н.В., д.е.н., професор (УкрДАЗТ)*

В статті розглянуто призначення, зміст галузевої облікової політики, визначено шляхи підвищення її регуляторної ролі в системі управління економічною діяльністю підприємств залізничного транспорту.

Ключові слова: облікова політика, управління економічною діяльністю.

Постановка проблеми. Облікова політика, затверджена Міністерством транспорту та зв'язку України, є єдиним нормативним документом, який регулює виробничо-фінансову діяльність підприємств залізничного комплексу, де визначаються правила вимірювання, оцінки та реєстрації господарських операцій, та відображення їх результатів у фінансовій звітності [2].

Згідно принципів, які покладені в основу облікової політики [3], підприємства використовують лише ті методи обліку, які з максимальною точністю зможуть дати оцінку відповідної статті у фінансовій звітності.

В облікову політику підприємства не включаються одноваріантні (імперативні) принципи, методи та процедури тому, що вони повинні виконуватися підприємством в обов'язковому порядку, оскільки це передбачено чинним законодавством.

Проведений аналіз діючої облікової політики підприємств залізничного транспорту, як елементу системи нормативного регулювання економічної діяльності, свідчить про розбіжність окремих позицій вимогам П(С)БО, різні підходи, відсутність механізму реалізації методів та контрольних процедур з основних принципів, і тому потребує удосконалення.

Аналіз останніх досліджень. Необхідно відзначити, що в роботах сучасних українських вчених досліджень за даним напрямком не існує. Питання які аналізуються у статті розглядаються вперше.

Метою статті є розробка пропозицій по удосконаленню облікової політики підприємств залізничного транспорту шляхом зміни структури та змісту Наказу про облікову політику, а також розробки додаткових регуляторних документів.

Виклад основного матеріалу. В ході реформування управління залізничним транспортом України, на першому етапі якого передбачається утворення на базі підрозділів залізниць об'єднання територіально-галузових залізниць та інших підприємств, безпосередньо здійснюючих процес перевезень, у вигляді концерну залізниць України, зростає значення і необхідність відповідних змін галузевої облікової політики. Новий концерн покликаний стати сучасною вертикально інтегрованою структурою, яка замінить суто адміністративно-командне керівництво на організаційну форму, що органічно поєднує принцип централізму і демократизму в управлінні. В цих умовах галузева облікова політика повинна стати інструментом саме державної економічної політики, зорієнтованої на централізоване регулювання сфери фінансової звітності та бухгалтерського обліку. Ефективне державне управління економіки неможливе без налагодження адекватної, достовірної фінансової звітності підприємств і далекозорної, дієвої облікової політики держави і галузей національного господарства.

Місце галузевої облікової політики в системі державного управління залізничним транспортом, основні причинно-наслідкові взаємозв'язки між її елементами єдиного управлінського ланцюга «бухгалтерський облік – фінансова звітність – визначення показників ефективності господарювання – реалізація функцій управління – встановлення результатів господарювання» схематично зображені на рис.1.

Господарське управління починається зі здійснення бухгалтерського обліку, тобто суцільного, безперервного документально оформленого обліку ресурсів(засобів) підприємств, їх джерел, результатів виробничо-господарської діяльності [8, с.103]. підсумком облікової роботи є підготовка фінансової звітності у вигляді спеціально встановлених форм документів (звітів) щодо господарської діяльності підприємств, які періодично подаються у відповідні державні та галузеві органи статистики і управління, а також використовуються самими підприємствами у аналітичній та прогностичній роботі для підготовки управлінських рішень з наступним складанням планів, договорів, прийняттям зобов'язань, стимулюючих та інших забезпечуючи заходів

тощо.

У фінансовій звітності містяться, по-перше, узагальнюючі показники, що характеризують обсяги ресурсів і капіталу підприємств (основні, оборотні фонди та їх елементи, власні кошти, кредитні ресурси), абсолютні значення результатів господарювання (обсяги виготовленої та реалізованої продукції та послуг, рівень витрат, отриманий прибуток), по-друге, вихідні цифрові дані для розрахунку похідних показників формування і використання ресурсів (показники рентабельності та оборотності активів всіх активів та їх окремих складових, фінансової стійкості та платоспроможності підприємств). На жаль, показники другої групи, а саме ті, що характеризують досягнутий плановий рівень ефективності активів та ступінь економічного ризику інвестування в активи (показники фінансової стійкості підприємств – співвідношення власного капіталу і позикових ресурсів; показники платоспроможності підприємств – рівень ліквідності їх активів), в кращому випадку використовується лише у наукових цілях, а в господарській практиці не застосовуються.

Надзвичайно важлива відповідальна роль в системі управління залізничним транспортом належить обліковій політиці галузі. Під обліковою політикою галузі слід розуміти чітке визначення та цілісне викладання концептуальних засад, принципів, методів, процедур, правил, нормативних вимог щодо організації бухгалтерського обліку складання та подання фінансової звітності підприємств як інструменту управління їх виробничо-господарчою діяльністю.

Основним галузевим документом, який визначає зміст і напрямки облікової політики, є наказ по Міністерству транспорту і зв'язку України «Про затвердження облікової політики Державної адміністрації залізничного транспорту України» від 26.07.2007 р. №384-Ц[2]. Як витікає з цього наказу, облікова політика по суті є одним з важливіших елементів системи нормативного регулювання розвитку галузі.

Першоджерелом інформації щодо розробки галузевої облікової політики, її методичною основою є національні «Положення (стандарти) бухгалтерського обліку» [П(С)БО] [3 - 7] та їх юридична версія у вигляді Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]. В «Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку» визначені такі категорії облікової діяльності, як принципи (вихідні положення, обов'язкові для виконання вимоги) та методи (способи, прийоми здійснення) обліку, облікові процедури (дії щодо забезпечення дотримання принципів і методів обліку), що мають загальнодержавне значення і стосуються всіх без винятку галузей економіки.

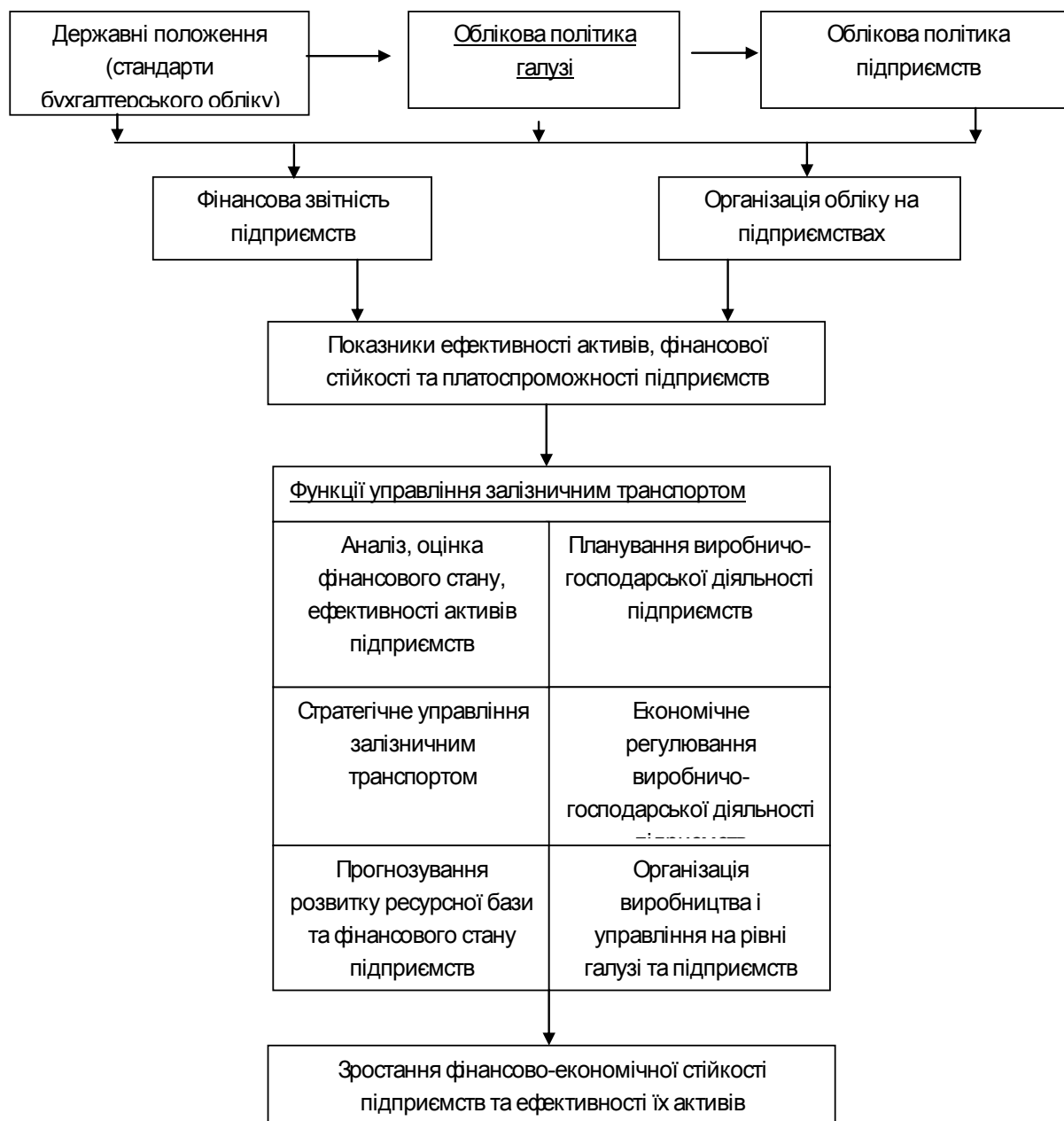

Рисунок - Місце галузевої облікової політики в системі державного управління залізничним транспортом

Причому окремі стандарти доводяться до галузей як безпосередні директиви, тоді як інші (наприклад, методи) допускають можливість вибору із декількох запропонованих варіантів тих і з них, що більшою мірою відповідають галузевим умовам господарювання. Не виключається можливість розробки додаткових вузькоспеціальних стандартів, які відсутні в П(С)БО, але відображають специфіку конкретних галузей. Складність задачі розробки досконалого документа щодо методичних засад галузевої облікової політики якраз і полягає в необхідності органічного поєднання, з одного боку,

загальнодержавних вимог до організації обліку і звітності та, з другого боку, якомога ретельнішого і конкретнішого врахування галузевої специфіки у цій справі.

Проведений аналіз діючого наказу адміністрації Укрзалізниці з облікової політики виявив значні недоліки і недоробки в його змісті, які зменшують регуляторний потенціал цього документа. Так, в ньому відсутнє системне, концентроване викладення таких ключових питань облікової політики, як висвітлення принципів, методів, контрольних регламентів обліку; він в основному присвячений розгляду форм звітності,

розрахунків показників, проведення облікових процедур в розрізі окремих елементів активів або капіталу. Відсутні роз'яснення відносно деяких методів, стандартів обліку, які використовуються на практиці. Частина методів і стандартів викладена нечітко, поверхово, що заважає їх результативному використанню. Найбільш суттєвий недолік Наказу – недосконалість системи стандартів контрольних процедур з реалізації принципів обліку та інших нормативних вимог. Часто процедури контролю прописано неповно, нечітко, або вони зовсім відсутні.

У зв'язку з вищезазначеним конче необхідно прийняття нового удосконаленого нормативного документа «Методичні основи облікової політики в залізничному транспорті України». Вважаємо доцільним скласти його структуру з наступних чотирьох розділів:

1-й розділ – методологічні засади організації обліку;

2-й розділ – особливості обліку окремих елементів активів і капіталу підприємств;

3-й розділ – система контрольних процедур для перевірки надійності та обґрунтованості інформаційної бази;

4-й розділ – організація впровадження положень «Методичних основ облікової політики залізничного транспорту України».

У розділі 1 викладені методологічні засади обліку у вигляді сукупності принципів, методів і процедур проведення обліку господарських операцій та формування достовірної звітності щодо фінансового стану та результатів господарювання підприємств залізничного комплексу (ПЗК). Основними складовими цього розділу повинні стати: формулювання суті і визначення змісту принципів обліку як бази для обґрунтування вибору методів обліку, опис суті і призначення методів обліку; визначення та застосування відповідних критеріїв суттєвості й достовірності звітних даних; встановлення нормативів оформлення результатів обліку; вимоги щодо своєчасності та повності подання інформації. Новим аспектом вступного загальнометодологічного розділу є опис підстав механізму зміни облікової політики, а також включення в підрозділ «Суттєвні шкали виміру суттєвості можливих помилок при обчисленні розміру активів».

Розділ 2 містить перелік методів та облікових процедур, що мають застосовуватись для обробки обов'язкових форм звітності по всіх елементах активів та капіталу (необоротних, оборотних активів та їх елементів власного капіталу, заборгованості та їх елементів). Враховуючи недоліки діючого Наказу з облікової політики, слід звернути увагу на необхідність більш зрозумілого та виразного визначення облікових процедур по окремих напрямках обліку

та розширення переліку облікових процедур. Так, не досить прозоро прописані стандарти «Зменшення вартості активів», «Дохід», «Витрати». Зовсім відсутні такі нормативи обліку, як «Фінансові інвестиції», «Фінансові інструменти», «Припинена діяльність», «Оренда», ці статті є у галузевій звітності і передбачені національними стандартами. Взагалі вперше для облікової практики обґрунтовується доцільність викладення особливості обліку «Біологічних активів», «Зменшення корисності активів».

Розділ 3 «Методичних основ облікової політики залізничного транспорту України» покликаний заповнити велику прогалину в діючій обліковій політиці і містить системне викладення сукупності контрольних операцій з перевірки дотримання принципів обліку та інших нормативних вимог щодо підготовки звітності з метою забезпечення її достовірності. До основних завдань цієї системи контролю входять: проведення класифікації конкретних процедур; затвердження механізму їх впровадження; встановлення послідовності та термінів їх виконання; перевірка правильності розрахунку показників і заповнення форм звітності та їх подання; визначення міри відповідальності за порушення у виконанні контрольних процедур. Кожна контрольна процедура повинна оформлятися спеціальним документом, який додається до фінансового звіту підприємства. Цю систему спеціальних контрольних процедур, кожна з котрих стосується тієї чи іншої форми звітності, слід доповнити такими загальними контрольними заходами: регулярне проведення планової інвентаризації цінностей, зіставлення підсумків аналітичного та синтетичного обліку, проведення розрахунків відкладених податкових активів (зобов'язань).

У розділі 4 методологічних основ галузевої облікової політики мають бути зазначені організаційні передумови налагодження нормального процесу обліку на ПЗК. Серед них – перелік підрозділів та посадових осіб, що ведуть облік, їх підпорядкованість; встановлення належних інформаційних зв'язків облікових підрозділів між собою та з іншими структурами підприємств; організаційно-технічне забезпечення діяльності облікових підрозділів і працівників (оргтехніка, механізація та автоматизація облікових операцій, технологія обробки інформації, архів бухгалтерських документів); затвердження схеми документообороту (в діючих галузевих стандартах відсутня).

Разом з тим доцільно розробити ряд додаткових регуляторних документів (положень, інструкцій) в доповнення до «Методичних основ облікової політики в залізничному транспорті», зокрема: положення про бухгалтерію, загальної схеми документообороту за окремими обліковими

операціями, положення щодо проведення інвентаризації цінностей, положення (стандарту) відображення в звітності «Фінансових інвестицій», «Об'єднання підприємств», «Консолідованої фінансової звітності», «Фінансової звітності суб'єкта малого бізнесу» та ін..

Наявність навіть досконалої галузевої політики не вичерпує проблему методичного забезпечення розробки інформаційної бази управління ПЗК. Необхідно підкреслити, що існує потреба в розробці на кожному підприємстві індивідуального інструктивного документа з його облікової політики. В такому документі не слід повторювати положення галузевих стандартів (принципи, методи обліку, облікові та контрольні процедури), допускається при необхідності лише конкретизація, уточнення цих положень з урахуванням специфіки організації виробництва та управління на конкретному підприємстві. Крім того в індивідуальних облікових нормативах підприємства можуть знайти місце положення, що відсутні в галузевих стандартах, але необхідні для організації обліку в його специфічних умовах господарювання. До них доцільно обов'язково включити вказівки щодо розрахунків з замовниками та взаєморозрахунків між структурними підрозділами залізниці. Саме особливості цих розрахунків відрізняють облікову практику різних підприємств і тому потребують індивідуального підходу до визначення методики обліку.

Висновок. Реформування управління залізничним транспортом України на ринкових засадах актуалізує проблему удосконалення галузевої облікової політики, її перетворення в дієвий інструмент державної економічної політики. Тому розроблені пропозиції по удосконаленню облікової політики підприємств залізничного транспорту шляхом зміни структури та змісту Наказу про облікову політику і розробки додаткових регуляторних документів, дають можливість приймати більш гнучки управлінські рішення.

Анотація. В статье рассмотрено назначение, содержание учетной политики, определены пути повышения ее регулирующей роли в системе управления экономической деятельностью предприятий железнодорожного транспорта.

Ключевые слова: учетная политика, управление экономической деятельностью.

Summary. In article is considered purpose, contents account politicians, is determined way of increasing her(its) adjusting dug in managerial system by economic activity enterprise rail-freight traffic.

Keywords: account policy, economic activity management

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Єлагін Ю.В.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»//Відомості Державної Ради України.-1999.-№40.-ст. 365.

2. Облікова політика Укрзалізниці затверджена Наказом Укрзалізниці № 17-Ц від 19.01.2000 р. із змінами та доповненнями внесеними наказами Укрзалізниці від 24.03.2000 р. №109-Ц; від 22.12.2000 р. №598-Ц; від 03.07.2000 р. №254-Ц; від 29.12.2000 р. №625-Ц; від 26.11.2001 р. №645-Ц; від 01.02.2002 р. №46-Ц; від 31.01.2003 р. №30-ЦЗ; від 09.07.2003 р. №258-ЦЗ

3. Методичні рекомендації по застосуванню на залізничному транспорті Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”, затверджені наказом Укрзалізниці від 22.12.1999р. № 362-Ц (із змінами)

4. Методичні рекомендації по застосуванню на залізничному транспорті Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2”Баланс”, затверджені наказом Укрзалізниці від 22.12.1999р. № 362-Ц, (із змінами)

5. Методичні рекомендації по застосуванню на залізничному транспорті Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 4 ” Звіт про рух грошових коштів”, затверджені наказом Укрзалізниці від 22.12.1999р. № 362-Ц, (із змінами)

6.. Методичні рекомендації по застосуванню на залізничному транспорті Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджені наказом Укрзалізниці від 03.07.2000р. № 254-Ц, (із змінами)

7. Методичні рекомендації по застосуванню на залізничному транспорті Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 “Нематеріальні активи”, затверджені наказом Укрзалізниці від 30.12.1999р. № 379-Ц, (із змінами)

8. Энциклопедический словарь бизнесмена: менеджмент, маркетинг, информатика. – К. : Техника, 1993. – 856 с.